

ARRIETA, ITSASGIZONA

ITSASOA TA EUSKALDUNA

Mendiak eta itsasoak gatzatu daua auskaldunen izakeeara, esan dau norbaitek.

Ez dira ez euskal mendiok orren andi; baiña bai, trokatsu. Eta gure mendi onetako basobaltz, meatz eta solo lakarrak egin dabe langille bizkor euskalduna.

Ez da gure Kantauri itsaso au orren zabal; baiña bai, asarre ta zakar. Eta itsaso gogor onek egin dau ausartsu ta errime gure itsasgizona.

Alako asko egin izan dira ots andiko, ta kondairak gorde ditu euren izenak. Guk be az aldu doguz euren egintsariak atal onetan. Zenbat eta zenbat baiña, itsas olatuak, inungo errezten itzi barik, iruntsiak izan diranak...!

BALE ARRANKETA

Ez da sekula orrelako arranketa andi ta aberatsik izan! 150.000 kilo bai, izan oi ditu itsas-abere onek. Eta dana dauko on: okelea, koipea, burua, muña, bizarra eta azurrak...! Onen koipek bak arrik 2.000 urre-dukak emon oi eban, orain irureun urte; 200 langillen urtesaria zan ori.

Obari indiko arranketa...! Eta arrisku andiko arranketa...! Balea ikusi orduko, or doaz aren ondolik amairu gizon; alango amabi arraunketan, eta arpolaria txalupa muturrean tente.

Eta aren alboan dagozanean, or jauritzen dautsoe arpoia burura, zuzen. Urpera doa balea, arpoiaren sasta sumatzean, eta dantza izugarria daragio txalupari, tirabiraren arrisku gorrian.

Arnasa artzera noizbait az aldu, ta arpoi barriak sartzen dautsoz arpolariak. Eta or asten da sekulako borroka gogorra: gizonak piztitzarra amaitu nai, ta piztitzarrak gizonak urperatu nai...

TERRANOBA'KO ITSASOETAN

Gure itsas-inguruko baleak XV gizaldian gitxituta, areen atzetik joan ziran gure arrantzaleak. Eta euren ibi laldi luzeetan, Terranoba'ko goi-itsaso ozetara eldu.

Bi millatik gora joan oi ziran urtero, andik aurrera; eta eukok izan ziran iru gidalditan, makallau ta bale-arrantzan munduko nagusi. Ainbat nekez irabazitako negusitza...!

Terranoba'ko itsas-ertz eta ondartzak ontzi-ondakiñez beterik dagoz; au da, agian, munduko itsas-illerririk zabalena. Ori zala-ta, Burgds'ko kontsul-etxean ondamendi-aroan sartu oi ebezen euskaldunok euren ontzi ta ontzikoak.

ARRIETA, ITSASGIZONA

Ori bera egin eban Arrieta itsasgizonak be, 1965'an. Ori egin, eta bere erri zan Pasai'ko kaiaik urten zan Terranoba' -arrantzura. 60 gizon eroiazan 30 metro luze ta 9 zabalako 300 upelkadun ontziak.

Jorrailleko azken egunetan eldu zan ugarteko ur otzetara. Ez zan oraindik itsasoko leia urtu, ta batera ta bestera joiazan

izotz-mendiak. Orrela naiko lanez ugarteari bira emon eta «Ba»-ko itsas kolkoan sartu zan. Uga rte ta Labrador bitartean dago kolko ori; eta Monreal uri nagusiraño satzen dan San Lorenzo'ren itasa-adarraren aoa da.

Itsas adar orren zokoan emon oi dabe negua baleak. Eta itsas —leiak urtutzen asiak dirala-ta—, gora abiatu ta itsas andira urten gura dabe oa onen bidez. An dago bitartean, gure Arrieta bere lagunokaz prest. Itsas ontziko lau txalupak jetxierazi, ta erne dagoz bertoko arpolariak baleak noiz agertuko zain.

«Balea, balea...», deadar egin dau ontan ontzi tantaletako begitaleak. Eta arraunketan asi dira txalupakoak. Andik bost ordu barru, bale andi biren jabe egin dira gure arrantzaleak. Unama lodiz ontziari lotu, ta or dakarrez itsasertzera.

Be-laiñoa dago ta atxez beterik bideko urak... ta lanak ditu gure Arrieta'k «Red Bay» izeneko ispaterrera eltzen. Ur-miñ luze ta bareko bazterra..., balea zatitu ta aren ganzak urtuzeko leku egokia...!

ONDAMENDIA

Inditar Kan.alesak bizi ziran ango ertzetan. Sagardoa, burdiñezko aitzo ta aizkorak emon eutsezan Arrieta'k adiskide-zurriari. Laster alkar artu, ta balea zatitzen jardun eben Kanalesak; Euskaldunagaz batera.

Okelak gatzatu ta koipeak urtu, arin bete ebezen milla upel, ta ontzi barruan sartu. Alako gau baltz batean baiña, aize zakarra sortu, ta ontzi-unamak apurturik, aurreko etxetara jaurti, ta urpera bota eban...

Ez zan alan be gizonik galdu. Eta urrengo goizean, aizea baretu zanean, ontziko gaiak salbetan asi ziran. Ez eben baiña gauza andirik atara: euren soiñekoak eta koipez beteriko upel batzuk...

IKER-LANETAN

Canada'ko berrogei arkeoloji ta itsas jakintsu ikusi genduzan joandako illean, Red-Bay'ko ertzetan, Arrieta'ren ontzi ori urgaiñeratu gurean.

Itsas-bazterretik eun metrora dago, ta amar metroko urpean. Aren gain eta inguruko lupetza ataraten diardue orain: ondo garbituta gero karramarro andiz oso-osoan goratzeko asmotan. Ori lortzen ba'dabe, au izango da Ameriketean orain arte aurkitutako itsas ondakiñik zarrena.

Bien bitartean, euskaldunak itxitako etxe ta labeen ondakiñak jaso ta aztertzen diardue beste batzuk. Tresna, bustiñezko ontziak ta bale-azurrek eta ondakiñak ugari aurkitu dabez.

Nundik-nora ikasi dabez baiña, gauza orren barri guztiok...?

Gure artxibuetan. Orrelako izen eta barriaz beterik doguz gure Oñate, Tolosa ta Gernika'ko artxibuak. Bardin Burgos, Valladolid ta Sevilla'ko artxibu nagusietan be.

Or doguz gordeta, ondo gordeta gaiñera, gure itsasgizonen «epopeya» nagusia egiteko gai mamintsuak.

Topau egin bear..., orixe!

URKIOLA'k